

## WSTĘP

### Jak młodzi badacze oceniają wartości, ich hierarchię, przemiany i aktualizację w tekstach?

Świat otaczający człowieka jest światem wartości, które poznajemy, odczuwamy, staramy się zrozumieć, osiągamy, tworzymy, wyznajemy, realizujemy, tracimy, analizujemy, przeżywamy, żyjemy z nimi. To tylko część połączeń rzeczownika *wartość* z czasownikami, służąca przypomnieniu, że wartości nie tylko istnieją w życiu jednostki, ale wyznaczają działanie całych wspólnot. Opis wartości w kulturze, literaturze, historii i sztuce oraz językowe sposoby ich aktualizacji doczekały się już wielu cennych interpretacji. Tym razem do dyskusji o systemie aksjologicznym w XXI wieku zaproszeni zostali młodzi badacze – językoznawcy i literaturoznawcy, szukający wartości stałych i zmieniających się, dawnych w nowej rzeczywistości i nowych w najnowszej kulturze, literaturze i języku. Uczestnicy cyklicznego spotkania **OBSZARY POLONISTYKI**, zatytułowanego *Wartości i wartościowanie w XXI wieku. Obrazy wartości w języku, literaturze, kulturze i sztuce współczesnej*, szukali odpowiedzi na pytania, jakie są wartości współczesnych wielkich narracji, czy i jak zmienia się obraz wartości dzisiejszego człowieka, jakie są sposoby ich opisywania oraz jakie wartości dominują w przekazach medialnych, w polityce, w cyberprzestrzeni. To ważny problem, ponieważ otaczająca nas dziś rzeczywistość jest zanurzona w znakach, tekstach, strukturach semiotycznych.

W oddawanej do rąk Czytelników cyklicznej monografii polecamy studia aksjologiczne młodych badaczy, którzy interpretują wartości w tekstach literackich, krytycznych, filozoficznych, religijnych i popularnych. Interesuje ich obraz wartości w ujęciu czytelników, studentów czy internautów.

Zbiór artykułów rozpoczyna analiza Barbary Trygar, zatytułowana „*Euarmostia kai aglaja*” w pismach *Isaiaha Berlina*, *Nicoli Chiaromontego* i *Wojciecha Karpińskiego*, czyli *filozoficzno-literacka triangulacja*. Jest to literacko-filozoficzna interpretacja treści pism oparta na koncepcji trójkąta: analiza obejmuje trzech autorów – filozofa, eseistę, pisarza, reprezentujących trzy dziedziny – filozofię, kulturę i literaturę, tworzących – w trzech kulturach – nową, wieloaspektową, silną formę w ramach jednego tematu – poszukiwania odpowiedzi na pytanie, jak należy żyć.

Zupełnie inne zagadnienie interesuje Monikę Maziarz, która omawia hierarchię wartości w prośbach kierowanych do Matki Bożej, traktując pieśni maryjne jako utwory o walorach artystycznych będących częścią dyskursu religijnego oraz pod-

kreślając, że nie tylko wartości transcendentne, moralne i związane z Kościołem są istotne dla wyznawców, liczą się także społeczno-patriotyczne i witalne. Bogaty zestaw wartości uzupełniony jest analizą językowego kształtu próśb: autorka omawia semantykę i formę gramatyczną czasowników imperatywnych, zwroty adresatywne, strukturę składniową oraz stylistyczną oprawę omawianego aktu.

Obiektem analiz staje się również nie tyle literatura popularna, ile komentarze internetowe prezentowane na fanpage'u miłośników twórczości Katarzyny Michalak, pisarki, której debiut przypada na 2008 rok. Barbara Drozd, analizując język wpisów na forum społecznościowym, zastanawia się, co jest obiektem wartościowania: autorka powieści dla kobiet, jej twórczość, czy sama książka i jej oprawa graficzna, oraz czy medium, a także sytuacja nadawczo-odbiorcza decyduje o wyborze środków językowych służących ocenie.

Wartości uniwersalne *wolność, naród i ojczyzna* są przedmiotem zainteresowania Artura Żołądzia. Przedstawia ich obraz utrwalony w piosenkach Jacka Kaczmarskiego, który – jak pisze autor artykułu – „dla wielu Polaków żyjących w latach Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej stał się swego rodzaju aksjologicznym drogowskazem przez szuwały historii”. Artur Żołędź pokazuje, jak czytane są teksty barda solidarności po kilkudziesięciu latach już w nowej rzeczywistości społeczno-politycznej.

O wartościach eksponowanych w piosenkach disco polo, czyli zupełnie innej odmianie muzycznej, piszą Klaudia Kuraś-Szczepanek i Paulina Mormol. Autorki analizują warstwę tekstową utworów muzyki podwórkowej czy tanecznej, należącej do dwu różnych odmian: tradycyjnego nurtu czerpiącego często z dawnego polskiego folkloru oraz tzw. nowej fali disco polo. Według ich badań widoczne są wyraźne zmiany w hierarchizowaniu wartości postrzeganych przez społeczeństwo. Ważniejsze od miłości kobiety i mężczyzny, rodziny, więzi matki z synem, a także ojczyzny stają się wartości hedonistyczne: zdrowie, zabawa, uroda życia, kariera.

Z kolei Dominika Zawadzka przygląda się polskiemu systemowi wartości i miejscu, jakie zajmuje w nim praca. Analizując ankiety przeprowadzone wśród studentów w 2018 roku, porównuje jednocześnie wyniki swoich badań z analizami prowadzonymi wcześniej w Polsce i innych krajach. Dzięki temu udaje się jej pokazać, jak zmieniało się na przestrzeni ostatnich lat postrzeganie pracy przez młodych ludzi, stojących u progu życia zawodowego.

Nieco odmienny temat podejmuje Klaudia Cempa-Włodarczyk. Jej artykuł to studium przypadku, w którym autorka analizuje sposób kategoryzowania miłości przez dziewczynkę, u której zdiagnozowano dziecięce porażenie mózgowe. Szczegółowa analiza pragmalingwistyczna jest poszukiwaniem odpowiedzi na pytania, jakie są różnice w rozumieniu wartości przez badaną uczennicę a nastolatki w jej wieku.

---

Taka różnorodność tekstów źródłowych oraz wielość ujęć zagadnień spojonych wspólnym tematem – wartości i wartościowanie w XXI wieku – stanowi ciekawą lekturę. Mam nadzieję, że przyczyni się również do rozpoznania współczesnych sposobów wartościowania oraz poznania zmian zachodzących w hierarchii wyznawanych wartości, a także skomplikowanych relacji między językiem a kulturą.

Maria Krauz